

Regionale waterkeringen onder de loep

— Olav Lammers

Aanhoudende bosbranden door de ongekeerde droogte en dreigend zoetwatertekort in Spanje en Portugal. Tegelijkertijd enorme wateroverlast op een afstand van slechts één uur vliegen door een stagnerend lagedrukgebied, voor de uitzondering een keer afkomstig vanuit de Sahara en helemaal volgezogen boven de Middellandse Zee. Niemand kan meer ontkennen dat het klimaat de laatste paar jaar in toenemende mate grillige trekjes begint te vertonen met gelijk al extreme situaties tot gevolg, die van grote negatieve invloed zijn op zeer belangrijke facetten van het dagelijks leven. Wat als zo'n bui als in Zwitserland en Oostenrijk boven bij voorbeeld West-Nederland zou zijn leeggelopen. Zouden de boezemkaden het hebben gehouden, zouden de polders (en dus de daarin gelegen infrastructuur, wonen en bedrijvigheid) voldoende 'droog' gebleven zijn? Wie het weet mag het zeggen.

Amper twee jaar geleden hadden we bij Wilnis nog te maken met een 'weggedreven' stuk veendijk als gevolg van aanhoudende droogte. Een wijk kwam gedeeltelijk onder water te staan. De kranten stonden er bol van, maar zijn behoudens een korte discussie over de betrouwbaarheid van onze zeekeringen, weer tot rust gekomen.

Hoe zit het op dit ogenblik met de betrouwbaarheid van onze regionale waterkeringen als het gevaar voor te veel water ook van boven kan komen? Honderd procent garantie zullen de waterschappen en andere overheden nooit geven. Toch hebben de gebeurtenissen van de afgelopen tijd ertoe geleid dat de aandacht voor de regionale waterkeringen enorm is toegenomen, er tal van technische onderzoeken zijn en worden gepleegd, en op alle niveau's druk wordt overlegd en samengewerkt om de zekerheidsmarge te vergroten. In tegenstelling tot wat de naam doet veronderstellen, heeft een aantal regionale keringen, zoals de Ringdijk Haarlemmermeer (Schiphol!) een functie met groot nationaal belang.

De provincies en waterschappen zijn op dit moment hard bezig met de invulling en uitwerking van een 'Ontwikkelingsprogramma Regionale Waterkeringen'. Dit programma is een initiatief van het Interprovinciaal Overleg (IPO) en de Unie van Waterschappen en is bedoeld om: "zoveel mogelijk kennis te bundelen om de

verschillende bij het beheer en toezicht van regionale waterkeringen betrokken partijen te faciliteren bij het op een overeen te komen wijze normeren, toetsen, verbeteren, beheren en onderhouden van de regionale keringen", zo staat als probleemstelling in het rapport genoteerd.

In Nederland liggen volgens een schatting van de STOWA (Stichting Toegepast Onderzoek

Waterbeheer) 14.000 km niet-primaire waterkeringen. Een deel daarvan zal worden aangewezen als regionale waterkering. Overeenkomstig de afspraken uit de Vierde Nota Waterhuishouding (1998) moeten de provincies (als toezichthouder) in nauw overleg met de waterschappen nieuwe veiligheidsnormen ontwikkelen voor deze waterkeringen. Voor een deel was daar in verschillende provincies al mee begonnen, inclusief daaruit voortvloeiende werkzaamheden.

— De regionale keringen worden grofweg in drie groepen onderverdeeld:

- keringen die buitenwater keren, maar geen primaire keringen zijn (voorlandkeringen, zomerkades);
- keringen die ander dan buitenwater keren (boezemkaden, polderkaden en waterkeringen langs kleine rivieren);
- droge keringen, die pas functioneren als een primaire kering faalt. Dit zijn ondermeer de slaperdijken en compartimenteeringsdijken, zoals de Knardijk in Flevoland.

— De gebeurtenissen bij Wilnis en Terbregge, twee jaar geleden, hebben een extra impuls gegeven en ook aangetoond dat er veel meer komt kijken bij het juist beoordelen van de mate van betrouwbaarheid van deze keringen. Ir. Judith Scholtes, als beleidsmedewerker van de Unie van Waterschappen nauw betrokken bij het hele proces, vertelt hoe het relatieve belang van regionale keringen (die worden beheerd door de waterschappen en regionale directies

van Rijkswaterstaat; wat de laatste betreft gaat het om 550 km kanaaldijken) de afgelopen decennia is toegenomen door groot-schalige woningbouw en sterke uitbreiding van economische activiteiten en daarmee gepaard gaande investeringen. Het falen van zo'n kering heeft dus een toegenomen effect op het mogelijke aantal slachtoffers en de hoogte van de financiële schade. 'Vanuit dit toegenomen belang is de wens ontstaan om een visie te ontwikkelen op het beheer van regionale waterkeringen. Deze visie werd vorig jaar door de Unie en het IPO gepresenteerd (nadat de STOWA al in 2002 een quick-scan had uitgevoerd) en in die visie zijn de lijnen geschetst naar de gewenste situatie waarin alle regionale waterkeringen zodanig op orde kunnen worden gebracht dat deze keringen de hun toegedachte functie naar behoren kunnen vervullen. In het onlangs verschenen ontwikkelingsprogramma wordt aandacht besteed aan de wijze waarop de daarvoor benodigde kennis kan worden verkregen en nagegaan wat er nodig is om deze kennis ook, binnen bepaalde grenzen uniform, toe te passen.'

— Kort gezegd moet het gewenste beschermingsniveau van alle nog aan te wijzen regionale keringen in een norm worden vastgelegd en dat zal uiterlijk in 2007 afgerond moeten zijn. De regionale keringen moeten aan deze norm voldoen. Hierop zullen zij getoetst worden. Op basis van de huidige inzichten wordt verwacht dat een flink aantal waterkeringen zullen moeten worden versterkt. Men dat alle regionale

keringen in 2020 aan de vastgestelde norm kunnen voldoen. Dit vergt wel een investering van enkele tientallen miljoenen. Maar voor het zover is zal nog heel wat werk en onderzoek moeten worden gedaan. Dat wil overigens niet zeggen dat intussen niets wordt gedaan aan het versterken van regionale keringen. Zo is men in Friesland al enige tijd bezig met de versterking van regionale waterkeringen. In deze provincie moet ongeveer 1000 km worden versterkt, waarvan dit jaar 318 km is hersteld.

— Volgens Judith Scholtes van de Unie van Waterschappen wordt op dit moment hard gewerkt aan het opstellen van een aantal leidraden. 'Op die manier kunnen we het proces sturen en onderbouwen en daarmee voorkomen dat versnippering van kennis en inzet plaatsvindt of het wiel steeds opnieuw wordt uitgevonden. Met de leidraden kan het proces van normeren, toetsen, verbeteren, beheren en onderhouden van de aangewezen regionale keringen worden gefaciliteerd.'

— Daarbij kan deels gebruik gemaakt worden van onderdelen uit de leidraden van primaire waterkeringen zoals die zijn gemaakt door de Technische Adviescommissie Waterkeringen.

— In de praktijk blijkt onder de beheerders grote behoefte te bestaan aan technische leidraden die kunnen fungeren als erkende en genormeerde toetsings- en berekeningsmethoden. Daarom ook dat een breed

samengestelde commissie zorg draagt voor de ontwikkeling van technische, wetenschappelijke kennis die weer beschikbaar wordt gesteld aan alle instanties die betrokken zijn bij het beheer van en toezicht op de regionale waterkeringen.

— Gezien het feit dat 'keringen die ander dan buitenwater keren' verhoudingsgewijs meer gevaar opleveren wat betreft mogelijke slachtoffers en schade dan de keringen uit de andere twee groepen, zal hier in eerste instantie de meeste nadruk op worden gelegd.

— Tijdens een onlangs gehouden bijeenkomst met vertegenwoordigers van IPO, STOWA en een vijftal provincies zijn afspraken gemaakt over het ontwikkelen van de verschillende bouwstenen van het instrumentarium regionale keringen, waar de provincies voor verantwoordelijk zijn. Daarbij is onderscheid gemaakt tussen de verschillende type keringen. Zo nemen de provincies Utrecht, Zuid- en Noord-Holland het voortouw op het gebied van de boezemkaden. Overijssel, Gelderland en Noord-Brabant concentreren zich op de keringen langs regionale rivieren. De verdeling onder de provincies van de diverse leidraden en typen regionale waterkeringen gebeurt op basis van het regionaal voorkomen van de keringen. De waterschappen worden door middel van begeleidingscommissies betrokken bij de ontwikkeling van deze leidraden.